

بیان حقیقت افراد در قرآن

قرآن از به کاربردن عنوان «حیوان»، صرفاً قصد توهین یا تحقیر ندارد، چون صدر و ساقه این کتاب الهی، ادب و هنر است که با توهین و تحقیر و سب و لعن و ناسزای محض نمی‌سازد...

قرآن از به کاربردن عنوان «حیوان»؛ صرفاً قصد توهین یا تحقیر ندارد، چون صدر و ساقه این کتاب الهی، ادب و هنر است که با توهین و تحقیر و سب و لعن و ناسزای محض نمی‌سازد. قرآن کتاب تحقیق است؛ نه تحقیر، پس حیوان نامیدن برخی افراد برای این است که حقیقتاً حیوان‌اند. گاهی گوینده‌ای درصدد تحقیر و سب و شتم است و می‌خواهد به کسی توهین و او را تحقیر کند، پس می‌گوید «حیوان»؛ حیوانات خدمتگزار بهتر از انسان‌های مردم‌آزارند؛ اما قرآن که سراسر ادب، علم و فرهنگ است، درصدد تحقیر کسی نیست، بلکه در مقام تحقیق است، هرچند این تحقیق با تحقیر برخی از افراد همراه باشد.

إِنَّ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ (1) یعنی اینان واقعاً در حدّ حیوان یا پست‌تر از آن هستند. هر که تردید دارد، چشم دل باز کند، تا حیوانیت آنان را به عیان قلب ببیند و اگر چشم بصیرت ندارد، به گزارش صاحب بصران معصوم (علیهم السلام) گوش دهد، تا طبق گزارش درون بینی آنان بفهمد که برخی واقعاً حیوان‌اند و چنانچه هیچ‌کدام از این دو راه را نمی‌تواند ببیند، صبر کند «حیوان»؛ تا پیشگاه حقیقت شود پدید «حیوان»؛ آن‌گاه آنها را بر اثر تناسخ ملکوتی به صورت حیوان خواهد دید.

جناب زمخشری در کشف (2) و امین الاسلام طبرسی در مجمع البیان، ذیل آیات یَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا * وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا (3) از وجود مبارک پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم آورده‌اند که روز قیامت عده‌ای به صورت حیوانات محشور خواهند شد: «حیوان»؛ 171: یَحْشُرُ عَشْرَةَ أَصْنَافٍ مِنْ أُمْتِي أَشْتَاتًا قَدْ مَيَّرَهُمُ اللَّهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَبَدَلَ صُورَهُمْ بَعْضُهُمْ عَلَي صُورَةِ الْقِرْدَةِ وَبَعْضُهُمْ عَلَي صُورَةِ الْخَنَازِيرِ (4)؛ (raquo;

اگر کسی نه چشم بصیرت داشت و نه صبر کرد تا در معاد، حق روشن شود و نه مستمع مطیع پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت او (علیهم السلام) بود، قهراً خیال می‌کند که سخن قرآن درباره این افراد، توهین است و چنین می‌پندارد که بیان إِنَّ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ تحقیر آنهاست.

اصولاً قرآن کسی را بدون تحقق عینی، سب و لعن و تحقیر نمی‌کند، چون خود می‌فرماید: وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ (5)؛ یعنی نوشته‌ها و رفتار و گفتارشان درباره ارباب نحله‌های گوناگون مؤذبانانه باشد؛ به هیچ‌کس ناسزا نگویند و مقدّسات او را مذمت نکنید. به بت بت پرست بد نگویند؛ اگر برهان دارید، بت و بت‌پرستی را محکوم کنید؛ اما ناسزا نگویند، چون او هم معاذ الله به معبود و مقدّسات شما ناسزا می‌گوید.

بر این اساس، صرف سب و بدگویی و ناسزا بدون تحقیق واقعی، در فرهنگ قرآن محکوم است و آیاتی از قرآن که برخی را حیوان و پست‌تر از حیوان و گروهی را سنگ و پست‌تر از سنگ قلمداد می‌کند: فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً (6)؛ إِنَّ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ (7) همگی تحقیق است؛ نه تحقیر، زیرا حیوان است که براساس گمان و هوس حرکت می‌کند؛ نه انسان. حیوان بدون مراعات مسائل عمیق ریاضی و معادلات دقیق جبری و برهان علی و معلولی و تنها برپایه گمان و میل خود حرکت می‌کند، پس متحرّک بالظن است؛ ولی انسان متحرّک بالبرهان است و سخن قرآن درباره انسان‌های پندارگرا و هوس مدار، تحقیق است؛ نه تحقیر.

1. سوره فرقان، آیه 44.

2. الکشاف، ج 4، ص 687.

3. سوره نبأ، آیات 19 - 18.

4. مجمع البیان، ج 10 - 9، ص 642؛ بحار الانوار، ج 7، ص 89.

5. سوره انعام، آیه 108.

6. سوره بقره، آیه 74.

7. سوره فرقان، آیه 44.

تفسیر انسان به انسان، ص 143.